

בס"ד – שפטים

לא תטע לך אשרה כל עין אצל מזבח ה' אלהיך אשר תעשה לך. ולא תקים לך מצבה אשר שנה ה' אלהיך. נראה לבאר סמיכות שני פסוקים אלו להדדי, בהקדם מה שכתב בתולדות יעקב יוסף (כ"ח), כי 'מצבה' נקרא מי שהוא במצב אחד ומדריגה אחת מיום הוולדו עד זקנה ושיבה, לפי שמעשיו ישרים בעיני עצמו, ובחינה זו שנה ה', אלא צריך להיות נבזה בעיניו נמאס, שיבוש ויכלס בכל יום ממעשיו, ועל ידי זה ילך ממדריגה למדריגה, עכ"ד.

וכבר מבואר בדברים האלו בחובות הלצות (שער חשבון הנפש, פרק ג, החשבון העשרים וארבעה)^א, שכתב, כי המתגאה חושב שכבר השיג את שלימותו בתורה ועבודה, ואין לו מה להוסיף עוד. אבל מי שהוא שפל רוח, בזון תמיד את מה שהשיג בעבר, כדי לידע איך להוסיף ולהרבות עליו, עכ"ד.

והנה ידועים דברי הגמרא (פסוק ד':) כל אדם שיש בו גסות הרוח, כאילו עוצד עבודת כוכבים, ע"כ. ולפי זה עולה יפה הסמיכות לא תטע לך אשרה כל עין, והוא אזכרה שלא להכשל בשום שמך נדווד עבודה זרה, שכללה היא כאמור גם הגאווה והיוהרה, ואז ממילא ולא תקים לך מצבה, והיינו שלא יעמוד במדרגה אחת, אלא יוסיף וילך כל ימיו, וכדאמרינן שבענוה ושפלות תליא מילתא.

לחודש אלול

בבני יששכר (אלול מאמר א, אות ו) הביא מספר יצירה (פרק ה, סימן ט), שכתב: המליך אות י' וכו' וזר אלול בשנה, עכ"ד. ועיין שם שמאריך לבאר שייכות אות י' לחודש אלול.

ולעניות דעתי נראה לומר בזה, על פי מה שכתב צבת עין (לשנת הגדול), כי אות יו"ד, מרמזת לצחינת הודאה, שהיא מלשון (תהלים קו, ט) "ידו לה' חסדו", שמודה לה' על חסדו יתברך, עכ"ד.

ובמבואר בחובות הלצות (שער חשבון הנפש, פרק ג, חשבון השמונה עשר)^ב, כי אדם צריך להצטון בחסדי המקום, שנתן לו רשות לקרוא אליו בעת צרה, עכ"ד.

והנה אין לך חודש כאלול שקוראים בו ישראל לצוראם בדברי תפילה רצוי ותחנונים, שיסלח עוונותיהם ויכפר חטאייהם, ויכתוב ויחתום אותם בספרם של חיים, ואם כן הזמן גרמא להצטון שעצם הקריאה אליו יתברך, אינו אלא מצד רחמיו וחסדיו, כי האדם קרוץ מחומר, מצד עצמו לא היה ראוי לדבר לפני מלך המלכים, ומוצן מעתה מה טעם נצרא חודש אלול באות י' המורה על הודאה, להורות כי עצם מהות החודש שהיא הקריאה אליו, אינו אלא חסד שעלינו להלל ולהודות עליו עד מאוד.

ויש לומר עוד באופן אחר, בהקדם מה שכתב בחובות הלצות (שער הכניעה, פרק ו), כי ראש השנה הוא השפלות והשחית והכניעה, עכ"ד. והעצה להשיג שפלות וענוה, כתב בחובות הלצות (שער עבודת האלהים, פרק ה)^ג, כי כשאדם מכיר בטובות הצורא עליו, וידע שהם רבים כל כך עד שלא ניתן להשיגם, הוא מוצא את נפשו לגמול לו יתברך עליהם, וכשהוא מצין שאין לו יכולת כזו, הוא משיג הכניעה בפני המקום, עכ"ד. ויתכן כי לזאת נצרא חודש אלול באות י', שהרי מהותו של החודש היא תשובה שלימה והגונה על כל החטאים והפשעים של כל ימות השנה כולה, וכבר אמרנו שראשית התשובה היא השפלות, וכדי להשיג שפלות יש להרבות בהילול והודאה על חסדי המקום, שאז נכיר שהם מרובים ועומדים עד מאוד, והכרה זו תצילנו להשיג הכניעה לפני המקום וכאמור.

(א) וזה לשונו: ואל תשיאך הגאווה, שתחשוב, שהביתך לא הוסיפה על מה שהיתה עליו מנעוריך, ושמה שעבר בדעתך בעת הנעורים לא יתכן להשתנות אצלך ולהיות נכרי אצלך דעתך, כי זה מפייתו היצר לך, שירשל אותך מעיין ומחקור על אמיתות הענינים. וידמה בעיניו, שאתה חכם גמור ולא תחסר מאומה ממה שאתה צריך לו וכו', ואמר (קהלת ב, יד) החכם עיניו בראשו, רצה לומר שהוא מסתכל בתחילת עניניו, ומה שעבר עליו מעניני תורתו ועולמו, ופוקד אותם, ומבין הטוב וחרע מנפשו בזה שעבר לו, ויוסיף להחזיק בטוב וישוב מן הרע. והכסיל מתעלם מכל זה, כמו שהולך באפילת הלילה בדרך ארוכה, לא יביט אל מה שעבר, ואם יחזיר פניו, לא יתבאר אליו, אך כל דעתו על מה שיש לפניו, ועל זה אמר (סו) והכסיל בחשך הולך, עכ"ד.

(ב) וזה לשונו: שיתבונן ערכו בבריאה בין העליונים והתחתונים, ויתבאר לו קטנותו וזעירותו בין יצירות הבורא יתברך וכו'. ויפתכל אחר כך במה שחלק הבורא מן הגדולה לאדם וכו', והרים מעלתו בשבחיו ובהודאתו לבוראו, ובקראו אליו בצרות, עכ"ד.

(ג) וזה לשונו: ואם יזכירוהו האלהים דרך טובתו, יעורר רעיוני נפשו ומחשבתו להבין טובתו עליו, ויחזק חברתו בהם, וכאשר ישתדל לספרם ולעמוד עליהם בשכלו, ולא ישיג את זה בעבור כלילתם ורובם והתמדתם, יתבע את נפשו במה שהתברר חיוב בשכלו מוגמול בעלי הטובות בטוב, ובחור בצדק, ויבחר לגמול האלהים יתעלה על רוב טובותיו אצלו, וכאשר יראה בעין לבבו שאין לו יכולת לזה, עם שאין הבורא צריך לו, יתחייב להכניע ולהיות שפל ונקל אצל עצמו, ואחר כך יתבע את שכלו במעשים אשר בהם יתכן לגשת ולהתקרב אל האלהים כדי שיחיו תמורת גמולו, עכ"ד.